

Nagyfejű iszapteknős a terráriumban

Írta: Nagy Gábor és Sasvári László

Egy kis rendszertan

A nagyfejű iszapteknős (*Claudius angustatus* COPE, 1865) rendszertani besorolásáról megoszlanak a vélemények. Abban a tekintetben nincs vita, hogy a teknősök (Testudines) rendjén belül a nyakrejtő teknősök (Cryptodira) alrendjébe tartoznak, de a „családi állapota” már bizonytalan. A hagyományos nézetet vallók szerint az iszapteknősfélék (Kinosternidae) családjába sorolandó, míg mások – köztük e cikk szerzői – azon az állásponton vannak, hogy teknősünk a keresztmellűteknős-félék (Staurotypidae) családjának egyik képviselője. Rajta kívül mindössze két recens faja van ennek a teknős-családnak: a nagy keresztmellűteknős (*Staurotypus triporcatus*) és a Salvin-keresztmellűteknős (*Staurotypus salvinii*). Mindhárom fajra jellemző, hogy a haspáncél (plastron) rendkívül csökevényes (jóval csökevényesebb, mint a Kinosternidae család bármely fájé), és szarupajzsainak száma is kevesebb, mint az iszapteknősféléké. Rendszerint 8 (olykor 7-9, vagy 10). Az utóbbiak esetében ez a szám a legtöbb fajnál 11, egy fajuk esetében (*Kinosternon carinatum*) pedig 10. További lényeges különbség, hogy az iszapteknősöknél a haspáncél egy csontteleme, az ún. entoplastron hiányzik, míg a keresztmellű teknősöknél ez a rész megtalálható (így a *C. angustatus*-nál is), bár természetesen szabad szemmel nem látható, hiszen a szarupajzsok eltakarják!

Jól megfigyelhető a rendkívül csökevényes haspáncél.
Balra hím, jobbra nőstény példány látható

Buzás Balázs felvételei

Leírása

A *C. angustatus* hátpáncéljának színe lehet olajzöld, szürkés és sötétbarna, illetve e színek között bármilyen átmeneti árnyalatú. Azon példányokon, amelyeknél világosabb a carapax, az egyes szarupajzsokon sötétebb pontokból és vonalakból álló sugaras elrendezésű mintázat látható. A hátpáncélon három – többé-kevésbé erőteljes – egymással párhuzamosan futó hosszanti él látható. A haspáncél kicsi, rombusz alakú, amelyet a

carapax-szal csupán egy vékony kötőszövetes szalag köt össze. Teknősrünk feje (mint ahogy azt a magyar neve is mutatja) szokatlanul nagy, így az állat nem is tudja teljesen behúzni a páncél alá. Az állkapocs felső része három, hegyes fogszerű nyúlvánnyal rendelkezik, míg az alsó része horogszerűen felfelé görbül. Az állon 1 pár bőrszakállka látható. Alágyszínek színe a szürkés feketétől a sárgás barnáig változhat, rajta sötét folt- vagy sávmintákkal. Viszonylag kis méretű teknős, maximális hátpáncélhossza 17 cm, amit inkább a hímek érnek el.

Elterjedés, életmód

A nagyfejű iszapteknős Mexikó, Belize és Guatemala mocsaras és vizenyős területein él, ahol a szürkületben vagy az éjszakai órákban aktív. Nappal rejtőzködő életmódot folytat. Élőhelyén férgekkel, csigákkal, rákokkal, halakkal és kétélűekkel táplálkozik, de az állati tetemeket sem veti meg. A száraz időszak beköszöntével a teknősök gyakran beássák magukat a kiszáradt vizek medrébe, vagy a parthoz közeli szárazföldre. Élőhelyükön a tojásrakás ideje egybeesik az esős évszak kezdetével. A nőstények a szaporodási periódusok alkalmával több fészkeket is rakhatnak. Egy fészekben általában 2-8 darab, 32x18 mm nagyságú tojás van.

Fogságban

Rejtett életmódja miatt tágas, több búvóhellyel berendezett akváterrarium javasolt. Mivel meglehetősen agresszív teknősről van szó, ezért a legjobb, ha a egyes példányokat külön-külön tartjuk. Összezárnunk őket csak szaporítási céllal, állandó ellenőrzés mellett lehet! A víz mélysége maximum a hátpáncél hosszúságának kétszerese lehet. A víz hőmérséklete,

Gör-András felvétele

egyenletes 24-26 °C legyen, amit egy automatikusan működtethető közönséges akváriumfűtővel biztosíthatunk. Mivel trópusi éghajlatról származnak, ezért különösen érzékenyek a hirtelen hőmérséklet változásra, azért a terráriumot fedjük le egy üveglappal. Az akvaterrárium fölé érkező hideg levegőt belélegző állatok könnyen tüdőgyulladást kaphatnak. Táplálékban nem válogatós teknősök. Elfogyasztják a naposegeret vagy -patkányt, a halat és a vízi csigát. Megfigyeléseink szerint növényi táplálékot nem esznek, az akvaterráriumba beültetett növényeket (*Cryptocorinae* spp., *Hygrophila* spp.) nem csipkedik.

Az általunk nevelt példányokat (1 hím, 1 nőstény) egy 120x60x60 cm nagyságú akvaterráriumban helyeztük el, amit egy kiemelhető üveglappal választottunk el. Ennek a „védőfalnak” kettős szerepe van. A korábbiakban már utaltunk az agresszív viselkedésre, valamint állataink csak akkor találkozhatnak, ha mis is akarjuk (pároztatás)! A víz alatt kövekből, vasfákból búvóhelyet készítettünk számukra, illetve a nőstény területén egy 30x60 cm-es száraz részt alakítottunk ki. Ezt a részt 20 cm magasságig föld és homok keverékével töltöttük fel. Külön megvilágításra nincs szükség, hiszen az állatok a nap nagyobik részét rejtekhelyükön töltik. Az ivarak jól megkülönböztethetők. Az ivarérett hímek farka sokkal hosszabb és

vastagabb, mint a nőstényké. A hím példányoknál, a hátsó lábak belső felületén egy kapaszkodásra alkalmas bőrfelület van, ami a párzó hím stabilitását biztosítja a kopuláció alkalmával. Hente kétszer kaptak enni, de ekkor bőségesen és változatosan.

Szaporítás

Többszöri, sikertelen pároztatási kísérlet után 2002 augusztusában a nőstény elfogadta a hím kitartó udvarlását. A sikeres párzás eredményeként 6 hét múlva nőstényünk mind nyugtalanabbul kezdett viselkedni. Több időt töltött a szárazulaton, mint a vízben, gyakran teljesen beásta magát a talajba. Kitapintással érzékelünk, hogy az állat gravid. Táplálékfelvétele minimálisra csökkent. 2002. november 4-én örömmel tapasztaltuk, hogy a tojató helyen, kb. 15 cm mélyen 4 tojást rakott. A tojásokat óvatosan kiemeltük, majd egy szellőzőlyukakkal ellátott, nagy szemű, kertészeti perlitel feltöltött műanyag dobozba tettük. Ezt a doboz azután az előre beüzemelt keltetőbe helyeztük.

A *C. angustatus* és a keresztmellúteknősök (*S. salvini*, *S. triporcatus*) ahhoz a teknőscsoporthoz tartoznak, amelyeknél a tojásban az embrionális fejlődés leállhat. Ezért a tojásrakás utáni első négy hétben a keltető hőmérsékletet nem sza-

bad 22 °C fölé emelni. A magas, diapauza nélküli keltetés során az embriók elpusztulnak! Négy hét eltelte után tehát a keltetési hőmérséklet 28 °C-ra emelhető. A tojások rendkívül érzékenyek a keltető közeg nedvességtartamára, javasolt a 400-500 Kpa, csekély nedvességtartamú közeget alkalmazni. A tojásrakás után egy héttel a tojások keresztirányban „begyűrűsödtek”, majd később elkezdtek szélesedni. A fehér sáv, a keltetési idő felénél teljesen eltűnt, a tojások kifehéredtek. A nyolcadik héten átvilágítottuk a tojásokat, a lerakott tojásokból kettő fejlődésnek indult, hajszálerekkel átszőtt lett. 2203. február 25-én az egyik tojásból kikandikált az első kis teknős. Két nap múlva követte testvére is. A kelési idő tehát 104-116 nap. A kikelt teknősök szikzacskója kicsi volt, ami két nap után teljesen felszívódott. A picinyek egyáltalán nem hasonlítanak szüleikre: színük sötétszürke, hátpáncéljukon nem látszik a felnőttekre jellemző mintázat (ez 4 hónapos korukra alakul ki). A kelést követő negyedik napon a kis teknősök elkezdtek táplálkozni. Az első takarmány az apróra vágott hal és tubifex volt.

A nagyfejű iszapteknős ideális terráriumi állat. Sajnos hazánkban csak néhány példányát tartják, de nemzetközi viszonylatban is keveset gondoznak a terraristák. Életmódja, szaporodása igazi kihívást jelent a teknőstartóknak.